

MEVLÂNÂ HALİD-İ BAĞDADÎ (1192-1242 H/1778-1827) -3-

(...dünden devam)

En büyük özelliği Medreselerinde eğitim dili olarak Osmanlıca, Arapça ve Farsça'nın yanında Kürtçe'yi kullanmış olmasıdır.

Osmanlıya yakınlığı ile tanınır. Müslümanların birliğini Osmanlı Devleti'nin sağlayacağı düşüncesindeydi.

İki temel inanç özelliği şeriata bağlılık ve Tasavvufta olduğunun tersine cerhî zikirden kaçınmak olarak özetleyebiliriz. Halifeleri aracılığıyla gerek Kuzey Irak'ta gerekse Şam, Kudüs, Bağdat ve Güneydoğu Anadolu'da binlerce müridi oldu. Sonradan "Mevlânâ" mahlasını aldı.

1826'da Şam'da yayılan veba hastalığından öleceğini anlayınca yerine geçecek olanları belirledi. Yine vebadan ölen bir oğlunun kabrinin yanına kendisi için de bir kabir hazırlanmasına emretti. 14 Zilka'de 1242 (9 Haziran 1827) vefat edip Kasiyon Dağı tepelerinden birinde bulunan kabrine defnedildi. Daha sonra kabrinin üstüne türbe yapılmıştır.

Nakşibendiyyenin bir kolu olan İ âlidiyye, tarikatın genel inanç ve uygulamaları yanında şerîata bağlılığı ve cehrî zikirden kaçınmaya önem bir önem vermekle tanınmıştır. Ayrıca bu kolda rabıtaya özel önem verilir. Mevlânâ Halid, tasavvufla ilgili İ âlidiyye Risalesinde râbıtayı, "Şeyhin suretinin mürîdin iki kaşı arasında (zihninde) düşünülmesi" şeklinde tanımlar.

İ âlidiyye, Mevlânâ İ âlid'in yüzlerce halifesi vasıtasıyla son derece geniş bir yelpazeye yayıldı. Balkanlar ve Kırım'dan, Güneydoğu Asya'ya kadar ulaştı. Ancak tarikatın asıl etki alanı Güneydoğu Anadolu ile Kuzey Irak'tır. Aralarında İbn Âbidîn ve Rûhu'l-Ma'ânî adlı ünlü Tefsîrin sahibi Şihabu'd-dîn Mahmûd Âlûsî ve II. Mahmud'un Şeyhülislâmı Mustafa Âsım Efendi gibi tanınmış kimselerin bulunduğu pek çok Osmanlı bilgini İ âlidiyye'ye mensuptu.

İlâid-i Bağdâdî, Kürtlerin yoğun olduğu Kuzey Irak'ın dini yaşamı üzerinde özel bir etkiye sahip olmuştur. Daha önce bölgede Kadirî Tarikatî hâkim iken Mevlânâ İlâid ile birlikte Kadirîlik, egemenliği, Nakşibendiyye'nin İlâidiyye koluna bırakmıştır.

(Hamid Algar, T. Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, Wikipedia ve Hâ-lid'le ilgili diğer eselerden derleme)

(devamı yarın..)